

Stig Inge Bjørnebye:

Tanker rundt talentutvikling.

Fotball er følelser og engasjement. Over hele verden samles barn, unge og voksne for å spille, snakke, debattere, puste og leve fotball. Men følelsene kan også ta kontroll over fornuften ved noen anledninger. Spillet handler om konkurranse. Det skal helst vinnes til slutt. Så legges det taktikk og planer for å få det til. Slik er det i alle ledd. På banen, på tribunen, i bredden og i toppen. Slik er det i TV-kanalene og avisene. Slik er også diskusjonene om spillet, og spillerutvikling er ikke noe unntak.

Jeg har ingen svar eller fasit, men jeg ønsker å invitere til mer helhetlige refleksjoner.

Jeg har fundert mye over hvorfor fotball fenger så globalt som det gjør, på tvers av kulturer og på tross av religioner. Jeg tror fotballspillet ubevisst identifiserer et menneskes livsløp. Vi tilpasser oss omgivelsene, lærer av hverandre, påvirkes av miljø, definerer våre motstandere og søker etter utvikling for oss selv og våre nærmeste.

Samfunnet påvirkes av trender gjennom kommunikasjon og utvikling. Det samme gjør fotballen. Maktfordeling flyttes etter resultater og markedsøkonomiske krefter. Noen stormakter overlever uansett. Andre er mer sårbare for klima, konkurranse, organisering og logistikk. De må skape sin egen identitet ut fra sine forutsetninger. Så er det også slik at noen trender som går for lang i jakten på suksess, kan sette andre tilbake.

Som spiller var jeg nesten sykkelig opptatt av konkurranseelementet. Fra barnsben av, skulle jeg vinne alt jeg deltok i, og jeg hadde vondt for å lære meg og håndtere nederlag. Jeg konkurrerte med lagkamerater på trening og motstandere i kamp, men først og fremst konkurrerte jeg med meg selv. Hele veien gjennom karrieren var jeg opptatt av utvikling, nesten så det ble en negativ effekt av det. Det gikk ikke fort nok og jeg ble utålmodig. Det kunne blitt min bane, jeg ble min egen største motspiller før jeg forsto at tålmodighet var nøkkelen til utvikling. Jeg fant rett og slett ingen snarveier.

En god start

Den viktigste grunnen til at jeg nå vil tilbake til bredde- og barne- og ungdomsarbeid, er betydningen av en god start. Jeg ser hvor sårbart det var for meg, hvordan marginene og tilfeldighetene spilte inn. Jeg ser også hvor mye mer sårbart det har blitt. Slik som verden ellers, har fotballen i Norge, beveget seg med trendene. Fotballen er et speil av den øvrige samfunnsutviklingen. Vi har blitt utålmodige og vil fort videre, uten helt å kunne vurdere hvor vi står i dag.

I fotballdebatter på alle nivå, finner vi underliggende motiver om bedre resultater og flere seiere, og det litt brennkvik! Det pakkes inn i forskjellige formuleringer og meninger, relevante og irrelevante sammenligninger, men problemet er forvaltningen av norsk fotball som kommer med motstridende budskap. Det oppstår misforståelser, som feies under teppet med utsagn som: - det finnes mange veier til Rom. I praksis blir dette for lite samlende for norsk fotballs bredde og utvikling. Det blir for tilfeldig.

En av misforståelsene jeg møter oftest, er at breddefotballens verdier og retningslinjer undergraver muligheten til å utvikle spillere med kvalitet, at den fremhever en slags forståelse av at det ikke er lov å være god, at den er umoderne sosialdemokrati og hemmer all utvikling, at den ikke legger til rette for individuelle utfordringer tilpasset individuelle ferdigheter, at breddefotballen er et stillestående prosjekt med kun sosialpolitiske hensikter som å holde barn vekk fra PC og TV.

Norsk fotball er den største i idrettsbevegelsen, men helseperspektivet er bare en konsekvens og ikke et overordnet mål. De fleste som spiller fotball, gjør det i jakten på den gode opplevelsen sammen med laget. Det er ikke slik at motivet er lavere blodtrykk, slanking eller fysisk aktivitet. Det er bare en konsekvens som er positiv.

Fotball er innlevelse, og den spilles av så mange fordi ideen om å angripe sammen, score mål og begrense motstanderens muligheter til å gjøre det samme, passer oss som individer. Vi er sosiale dyr, og er avhengig av hverandre for å få ut vårt eget potensial. Hele norsk fotball må spille på lag for å involvere flere. Da mener jeg ikke at det første vi skal jobbe med er økt rekruttering, før vi er skikket til å ta imot, men sterkere involvering av dem vi allerede har på plass. Gjennom kvalitet kan vi sikre rekrutteringen, og minske frafallet.

Fordi følelsene og det gjenkjennelige i vår identitet er så stor, blir tanken om tidlig selektering etter ferdigheter, oppfattet som ekskludering av barn. Behovet for det sosiale perspektivet blir utfordret, og i det travle

statussamfunnet velges en annen aktivitet, eller i verste fall inaktivitet i frustrasjon over ikke å strekke til.

I et helseperspektiv er inaktivitet negativt, men det er det også for fotballen, og det er en sentral problemstilling i forståelsen av hva som er hva med fotball. Med utålmodighet etter suksess, som brer over oss i vårt ekstreme velferdssamfunn, kan vi miste helhetstanken for utvikling.

Hva er et talent?

Ta talentbegrepet, for eksempel. Hva er et fotballtalent? Når har vi oversikten over det og hva inneholder det totale bildet som må til for å nå til topps? I spillerutvikling isolert, kunne det vært interessant å bytte talentbegrepet med "modning".

Uansett må den tradisjonelle forståelsen av talentbegrepet utvides, fra å inneholde basisferdigheter med ball, naturlig medfødt fysikk og blikk for spillet, til å fokusere mer på interesse, tålmodighet, treningsvilje og valg som går langt utover de taktiske valgene en spiller gjør på banen.

Et av hovedproblemene med hastverksselektering er at den har naturlige begrensninger for å lykkes. Mange av de fundamentale ferdighetene som er viktig for å nå til topps i en så stor internasjonal og krevende idrett, er ikke ferdigutviklet i menneskekroppen på det tidspunktet noen klubber selekterer. De er knapt påbegynt. Som selvinnsikt, relasjonell- og sosial forståelse, fysisk vekst, selvstendighet og evnen til å disponere valg for fremtidige mål. I tillegg er barn og ungdom sårbare for trygghet, lett påvirkelige av voksne, foresatte og trenere.

For et barn, er en fremtidsdrøm mer vag enn den er for en voksen med mer livserfaring. Dette er viktig å forstå i relasjonen foreldre/barn. En felles drøm kan inneholde helt forskjellige bilder. Et barn eller en ungdom er ikke i stand til å forutse hindringer og utfordringer, eller mengde arbeid og distansen til det uttalte målet. Ja, det kan av og til forekomme en sammenblanding av mål og drøm, og da blir veien frem for lang. Her ligger nøkkelen til å knekke den koden de beste gjør til slutt, og modningen frem dit skjer i forskjellig tempo fra individ til individ.

Jeg har tidligere ropt et varsku om betydningen av de talentene og sosiale ferdighetene, som går utenpå de tekniske og taktiske. Det trente øyet kan til en viss grad se at en gitt tiåring eller tolvåring, ville oppnådd større mestring og suksess i en annen idrett eller aktivitet, kanskje. Men hvilket trente øye kan forutse en tolvårings mentale og sosiale ferdigheter som enda ikke er utviklet, og som i tillegg vil være avgjørende for hvor langt denne spilleren kan nå?

Jeg undrer meg enda videre i dette spørsmålet, og lurer på om det store frafallet fra satsnings- og elitegrupper, kan skyldes det homogene og overorganiserte fokuset, og om påvirkningen i disse gruppene er helhetlig nok pedagogisk? Er fokuset for stort på å videreutvikle de smale ferdighetene som kvalifiserte til selektering og begrensende for kreativitet, personlig utvikling og selvbilde? Ville de få som kommer seg et stykke mot toppen likevel gjort det, uten fotballakademisk tilnærming i for ung alder?

Det argumenteres oftere fra toppen i norsk fotball for tidligere selektering, og en av trendene i dag er sentralisering av kompetanse. Noen klubber har smått begynt å signalisere at det bare er hos dem utvikling kan skje tilfredsstillende nok. Hvis denne trenden fortsetter, er jeg redd vi står ovenfor økt frafall. Vi mister både barn, foreldre og frivillige. Grunnlaget for helhetlig og bred utvikling faller bort, både for den selekterte og den ekskluderte. Og hvem skal elitegruppene spille mot for og få motstand i seriekampene? Svaret blir vel å løfte hele årganger opp et aldersnivå, og seriesystemet forskyves uten positiv effekt.

Hvem har kompetanse i dette ukjente? Hvem kan rettmessig og forsvarlig påta seg dette ansvaret på vegne av barn og foreldre? Hvem bryr seg om de mange som likevel faller fra, med knuste drømmer? Det er bingo! Hvilken formidabel oppgave for toppklubbene, som utgjør 2,4 % av alle klubber i Norge.

Heldigvis velger andre toppklubber å investere tid og krefter i sine distrikter for å styrke tilhørigheten i sitt nedslagsfelt og de får flere utviklingsarenaer enn bare i sin egen stue. Viking, Molde og Rosenborg, er eksempler på denne tankegangen.

Jeg ønsker å utvide talentforståelsen til noe mer, når det gjelder spilleren, barnet og ungdommen. Nivået har blitt høyere og bredere i internasjonal toppfotball, og vi må samtidig utvide forståelsen av hva som er god påvirkning i ung alder, og hvem som bør få det.

Ta ansvar sammen

Norsk fotball må jobbe for å spre kompetanse, og dele utviklingsansvaret. Vi må fortsette å kurse trenere, utover de over 13 000 som var aktive i sine utdanningsløp i fjor. Vi må forstå at kvalitet i alle ledd er viktig. For meg blir kvalitet i bredden en fanesak. Jeg skal sammen med faglig dyktige medarbeidere, forsøke å fronte en kommunikasjon som maner til samling og fornuft, slik at flere forstår hva kvalitet på en fotballøkt er.

Å utdanne trenere er bare en liten del av kvalitetssikringen. Vi vil finne verktøy for å kartlegge kompetanse i klubbene, og utvikle den slik at den blir mer helhetlig og mindre tilfeldig fra klubb til klubb, trener til trener, fra mamma til mamma og pappa til pappa. Vi skal jobbe for å finne ut av i hvilket ledd dette budskapet stopper. Er det forbund, krets, klubb, eller trener som ikke setter dette ut i live til spilleren? Eller er det medias fokus på verdensstoppene som forrykker drømmene i siste ledd: trener/sluttbruker?

Vi skal utfordre flytsoneforståelsen, fra å være en seilas et sted midt i den, til å nærme seg utfordringsaksen. Trivsel er ikke bare mestring, men trivsel er også utfordringer og utvikling. Jeg er også interessert i å se etter andre, motstridende budskap som stopper denne utviklingen. Er samfunnet for utålmodig til å se alle barna? Har dagens foreldregenerasjon dreid fokuset mer over på seg selv, enn tidligere generasjoner? Av og til kan pedagogikk være viktigere enn fag, i omgang med barn.

Norsk toppfotballs manglende utvikling, rimer ikke med en selvpålagt kompetansesuverenitet på klubbnivå. Den ligner mer på et behov om nettopp å utvikle bredere, bidra med investeringer i form av menneskelige ressurser ut i naboklubbene, sørge for at flere små og store breddeklubber får hjelp til å organisere og kvalitetssikre aktivitetene innenfor klarere rammer og konkrete sportsplaner som faktisk brukes.

Der ute er foreldre en av de aller viktigste ressursene, men de trenger mer enn interesse, høyt press og fotball på TV, for å lede 15 barn i fornuftig og utviklende aktivitet, tilpasset de enkeltes behov.

Norsk fotball har det samme behovet, og bør ha det samme målet. Økt kunnskap fra topp til bredde, og i fremtiden, fra bredde til topp, gjennom bedre spillere og trenere.

Det første vi burde ta innover oss i fellesskap, for å bedre produktet og fotballbevegelsen, er at dette henger sammen!

Stig Inge Bjørnebye

Utviklingsansvarlig for barne- og ungdomsfotball i NFF